

Środa, 14 listopada 2018 r.

P8_TA(2018)0458

Wdrożenie układu o stowarzyszeniu UE z Mołdawią

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie wdrożenia układu o stowarzyszeniu UE z Mołdawią (2017/2281(INI))

(2020/C 363/08)

Parlament Europejski,

- uwzględniając art. 8 oraz tytuł V, w szczególności art. 21, 22, 36 i 37, Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) oraz część piątą Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE),
- uwzględniając układ o stowarzyszeniu między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej oraz ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Mołdawii, z drugiej strony, który w pełni wszedł w życie z dniem 1 lipca 2016 r.,
- uwzględniając swoje wcześniejsze rezolucje, zwłaszcza rezolucję z dnia 5 lipca 2018 r. w sprawie kryzysu politycznego w Mołdawii po unieważnieniu wyborów na urząd burmistrza Kiszyniowa ⁽¹⁾, z dnia 15 listopada 2017 r. w sprawie Partnerstwa Wschodniego w perspektywie szczytu w listopadzie 2017 r. ⁽²⁾, rezolucję z dnia 4 lipca 2017 r. w sprawie udzielenia pomocy makrofinansowej Republice Mołdawii ⁽³⁾ i z dnia 21 stycznia 2016 r. w sprawie układów o stowarzyszeniu / pogłębionych i kompleksowych stref wolnego handlu z Gruzją, Mołdawią i Ukrainą ⁽⁴⁾,
- uwzględniając podpisanie w listopadzie 2017 r. protokołu ustaleń, umowy pożyczki i umowy o udzielenie dotacji na pomoc makrofinansową opiewającej na kwotę 100 mln EUR na lata 2017–2018,
- uwzględniając mołdawski krajowy plan działania w zakresie wdrażania układu o stowarzyszeniu Mołdawia–Unia Europejska w latach 2017–2019 (NAPIAA),
- uwzględniając wspólny dokument roboczy Komisji Europejskiej i Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ) w sprawie sprawozdania z realizacji układu o stowarzyszeniu z Mołdawią z dnia 3 kwietnia 2018 r. (SWD(2018)0094),
- uwzględniając wspólne deklaracje ze szczytów Partnerstwa Wschodniego, z których ostatnią wydano dnia 24 listopada 2017 r. w Brukseli,
- uwzględniając konkluzje Rady do Spraw Zagranicznych w sprawie Republiki Mołdawii z dnia 26 lutego 2018 r.,
- uwzględniając sprawozdanie Transparency International pt. „Sytuacja pod względem korupcji w Armenii, Azerbejdżanie, Gruzji, Mołdawii i na Ukrainie” opublikowane w dniu 2 lipca 2015 r.,
- uwzględniając opinie i zalecenia Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (ODIHR) oraz Komisji Weneckiej Rady Europy, a zwłaszcza tę z dnia 15 marca 2018 r. w sprawie reformy ordynacji wyborczej w Mołdawii,
- uwzględniając działania i zalecenia Zgromadzenia Parlamentarnego Euronest, Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Partnerstwa Wschodniego oraz innych przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego w Mołdawii,
- uwzględniając wyniki wizyty delegacji Komisji Spraw Zagranicznych w Mołdawii w dniach 3 i 4 kwietnia 2018 r.,

⁽¹⁾ Teksty przyjęte, P8_TA(2018)0303.

⁽²⁾ Dz.U. C 356 z 4.10.2018, s. 130.

⁽³⁾ Dz.U. C 334 z 19.9.2018, s. 199.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 11 z 12.1.2018, s. 82.

Środa, 14 listopada 2018 r.

- uwzględniając ekspertyzy sporządzone dla Komisji Spraw Zagranicznych, w tym badanie dotyczące reformy ordynacji wyborczej w trzech krajach stowarzyszonych w ramach wschodniego sąsiedztwa – na Ukrainie, w Gruzji i Mołdawii oraz jej wpływu na rozwój sytuacji politycznej w tych krajach, opublikowane dnia 26 października 2017 r. ⁽¹⁾, europejską ocenę wdrożenia pt. „Układy o stowarzyszeniu między UE a Mołdawią, Gruzją i Ukrainą”, opublikowaną dnia 28 czerwca 2018 r. ⁽²⁾, oraz badanie porównawcze pt. „Rozwój instytucjonalnych ram wdrażania układów o stowarzyszeniu z Gruzją, Mołdawią i Ukrainą”, opublikowane w lipcu 2018 r. ⁽³⁾,
  - uwzględniając art. 52 Regulaminu, a także art. 1 ust. 1 lit. e) decyzji Konferencji Przewodniczących z dnia 12 grudnia 2002 r. w sprawie procedury udzielania zgody na sporządzenie sprawozdań z własnej inicjatywy i załącznik 3 do tej decyzji,
  - uwzględniając sprawozdanie Komisji Spraw Zagranicznych oraz opinię Komisji Handlu Międzynarodowego (A8-0322/2018),
- A. mając na uwadze, że relacje polityczne i gospodarcze między Unią Europejską a Republiką Mołdawii pogłębiły się w ramach Partnerstwa Wschodniego, a zwłaszcza wraz z podpisaniem w dniu 27 czerwca 2014 r. i z wejściem w życie z dniem 1 lipca 2016 r. układu o stowarzyszeniu UE-Mołdawia obejmującego pogłębioną i kompleksową strefę wolnego handlu (DCFTA);
- B. mając na uwadze, że układ o stowarzyszeniu jest oparty na wspólnych wartościach, które obejmują „poszanowanie zasad demokratycznych, praw człowieka i podstawowych wolności proklamowanych w Powszechnej deklaracji praw człowieka i określonych w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Akcie końcowym Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie z Helsinek z 1975 r. oraz Paryskiej karcie dla nowej Europy z 1990 r.”;
- C. mając na uwadze, że na mocy tego układu Mołdawia zobowiązała się do przeprowadzenia na podstawie prawodawstwa i praktyk UE zasadniczych reform wewnętrznych w wielu dziedzinach, sprzyjających dobrym rządóm, rozwojowi gospodarczemu i wzmocnieniu współpracy z UE; mając na uwadze, że UE, wspierając te wysiłki, zobowiązała się zapewnić Mołdawii znaczne wsparcie finansowe i budżetowe w kwocie 1,14 mld EUR przyznanych środków od 2007 r. oraz finansowanie w ramach programu regionalnego;
- D. mając na uwadze, że DCFTA umożliwia mołdawskim towarom i usługom uprzywilejowany dostęp do rynku UE; mając na uwadze, że wskutek zawarcia DCFTA wartość handlu między UE a Mołdawią wzrosła w 2017 r. o 20 % (do 4 mld EUR); mając na uwadze, że obecnie UE jest największym partnerem handlowym Mołdawii, gdyż 55 % całkowitej wymiany handlowej tego kraju odbywa się z UE; mając na uwadze, że UE jest też największym inwestorem w Mołdawii; mając na uwadze, że wstępne dane za 2018 r. potwierdzają ten pozytywny trend; mając na uwadze, że poziom wykorzystania preferencji dla Mołdawii wynosi 90 %, co potwierdza, że DCFTA okazała się korzystna dla mołdawskich przedsiębiorstw, pracowników i obywateli; mając na uwadze, że odnotowano postępy w kluczowych obszarach, takich jak środki sanitarne i fitosanitarne, bariery techniczne w handlu, procedury celne oraz zamówienia publiczne; mając na uwadze, że zgodnie z postanowieniami rozdziału dotyczącego handlu i zrównoważonego rozwoju powołano wewnętrzne grupy doradcze oraz że do tej pory zebrały się one trzykrotnie;

⁽¹⁾ Analiza pt. „Reforma ordynacji wyborczej w trzech krajach stowarzyszonych w ramach wschodniego sąsiedztwa – na Ukrainie, w Gruzji i Mołdawii”, Parlament Europejski, 26 października 2017 r.

⁽²⁾ Europejska ocena wdrożenia pt. „Układy o stowarzyszeniu między UE a Mołdawią, Gruzją i Ukrainą”, Parlament Europejski, 28 czerwca 2018 r.

⁽³⁾ Studium pt. „Rozwój instytucjonalnych ram wdrożenia układów o stowarzyszeniu z Gruzją, Mołdawią i Ukrainą”, Parlament Europejski, lipiec 2018 r.

Środa, 14 listopada 2018 r.

- E. mając na uwadze, że w zamian za przeprowadzenie przez Mołdawię reform w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i bezpieczeństwa, w tym walki z korupcją, w 2014 r. UE przystąpiła także na możliwość bezwizowego przemieszczania się po strefie Schengen obywateli Mołdawii posiadających paszport biometryczny; mając na uwadze, że w ciągu pierwszych czterech lat od wdrożenia tego systemu bezwizowego skorzystało z niego ponad 1,5 mln obywateli Mołdawii;
- F. mając na uwadze, że UE wielokrotnie wyrażała zaniepokojenie obniżeniem standardów demokratycznych w wyniku decyzji podejmowanych ostatnio przez władze mołdawskie, w tym z racji unieważnienia z niejasnych powodów i w nieprzejrzysty sposób wyborów lokalnych w Kiszyniowie w czerwcu 2018 r., reformy ordynacji wyborczej z lipca 2017 r., przyjętej wbrew zaleceniom, aby tego nie robić, wystosowanym przez ODIHR i Komisję Wenecką, braku postępów w ściganiu sądowym osób odpowiedzialnych za oszustwa bankowe na kwotę 1 mld USD, które ujawniono w 2014 r., oraz wzrostu liczby przypadków łamania praw człowieka, szczególnie wobec niezależnych sędziów, dziennikarzy i opozycjonistów;
- G. mając na uwadze, że w wyniku tej sytuacji UE nie wypłaciła w 2017 r. ostatnich dwóch transz w ramach programu wsparcia budżetowego na rzecz reformy wymiaru sprawiedliwości, ponieważ władze mołdawskie nie wykazały się wystarczającym zaangażowaniem w reformowanie tego sektora, a w 2018 r. UE zawiesiła wypłatę pierwszej transzy pomocy makrofinansowej, ponieważ nie spełniono warunków politycznych załączonych do decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 lipca 2017 r., w której zaznaczono, że „jednym z wstępnych warunków przyznania pomocy makrofinansowej jest respektowanie przez kraj będący beneficjentem skutecznych mechanizmów demokratycznych, w tym wielopartyjnego systemu parlamentarnego i praworządności, oraz zagwarantowanie poszanowania praw człowieka”;
- H. mając na uwadze, że odkąd podjęto powyższe decyzje rozwój sytuacji w ostatnim czasie budzi jeszcze większe zaniepokojenie, szczególnie tzw. pakiet reform fiskalnych przyjęty w lipcu 2018 r., obejmujący system abolicji podatkowej, który zwiększa ryzyko prania pieniędzy, a także dalsze wywieranie presji na opozycję i przeprowadzane przez nią pokojowe demonstracje oraz na redakcje małych, niezależnych mediów, które z trudem prowadzą działalność pomimo przyjęcia w lipcu 2018 r. nowego kodeksu medialnych usług audiowizualnych;
- I. mając na uwadze, że w 2017 r. organizacja Transparency International umieściła Mołdawię na 122. miejscu na 180 (na równi z Azerbejdżanem i Mali) z uwagi na wskaźnik postrzegania korupcji; mając na uwadze, że organizacja Reporterzy bez Granic umieściła Mołdawię na 81. miejscu na 180 w ramach światowego rankingu wolności prasy, co oznacza spadek z 56. miejsca, na którym sklasyfikowano ten kraj w 2014 r.;

Ogólne zasady i wspólne wartości

1. podkreśla znaczenie AA/DCFTA i odnotowuje postępy poczynione dotychczas przez Mołdawię; przypomina jednak, że pełne wdrożenie układu o stowarzyszeniu / DCFTA, a szczególnie przeprowadzenie reform politycznych, musi być jednym z podstawowych priorytetów, co pozwoli na dalsze pogłębienie stosunków tego kraju z UE z korzyścią dla wszystkich obywateli Mołdawii, a także na otwarcie dodatkowych perspektyw zgodnie z polityką Partnerstwa Wschodniego Plus (EaP+) popieraną przez Parlament;
2. wyraża uznanie pod adresem odważnych jednostek przyczyniających się do pozytywnych zmian w Mołdawii, a szczególnie osób przewodzących wysiłkom – które powinny być kontynuowane zgodnie z wezwaniem ze strony UE i Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW) – na rzecz reformy sektora bankowego w następstwie oszustw bankowych z 2014 r. na kwotę 1 mld USD (stanowiącą równowartość 12 % PKB); przyjmuje z zadowoleniem pozytywne wyniki przeprowadzonej przez MFW w lipcu 2018 r. oceny dotyczącej wdrażania programu wspieranego przez MFW; wzywa mołdawskich polityków i całe sądownictwo do przyłączenia się do tych wysiłków na rzecz zreformowania kraju i zwalczania korupcji zgodnie z zobowiązaniami wynikającymi z układu o stowarzyszeniu, ponieważ brak woli politycznej jest jednym z podstawowych utrudnień w dokonywaniu wiarygodnych reform; apeluje do wszystkich sił politycznych o zaangażowanie się w konstruktywny dialog dla dobra kraju;
3. wyraża głębokie zaniepokojenie regresem przestrzegania w Mołdawii standardów demokratycznych oraz podstawowych wartości, za którymi Mołdawia opowiedziała się, m.in. podpisując układ o stowarzyszeniu, takich jak demokracja – w tym uczciwe i przejrzyste wybory z poszanowaniem woli obywateli oraz demokratyczny system wielopartyjny – i praworządność – w tym niezawisłość sądownictwa, osłabionych przez rządzących przywódców politycznych w zмовie z biznesem, czemu nie sprzeciwia się duża część elit politycznych i sądownictwa, co czyni z Republiki Mołdawii państwo zawłaszczone przez interesy oligarchów przy jednoczesnej koncentracji władzy ekonomicznej i politycznej w rękach niewielkiej grupy osób wywierającej wpływ na parlament, rząd, partie polityczne, administrację państwową, policję, wymiar sprawiedliwości i media oraz skutkuje wysoce niezadowolającym wdrażaniem ustawodawstwa z niewielką korzyścią dla obywateli; przypomina, że jest zdeterminowany, by skupić się na wypełnianiu zobowiązań do przestrzegania wspólnych wartości, a nie na nieprzekonujących tzw. argumentach „geopolitycznych”;

Środa, 14 listopada 2018 r.

4. ubolewa, że rozmyślne naruszenie warunków politycznych związanych ze standardami demokratycznymi w Mołdawii, w szczególności niedawne zmiany w krajowej ordynacji wyborczej, w których nie uwzględniono niektórych kluczowych zaleceń zawartych we wspólnej opinii Komisji Weneckiej i ODIHR, a także zawieszenie Dorina Chirtoaki w wykonywaniu obowiązków burmistrza Kiszyniowa i unieważnienie wyboru Andreia Năstasego doprowadziło do zawieszenia przez UE wypłat w ramach pomocy makrofinansowej i pozostałych wypłat w ramach wsparcia budżetowego;

5. przypomina swoje stanowisko, zgodnie z którym wszelkie decyzje o przyszłych wypłatach pomocy makrofinansowej mogą zapaść dopiero po zaplanowanych na luty 2019 r. wyborach parlamentarnych i pod warunkiem, że wybory te zostaną przeprowadzone zgodnie z uznanymi standardami międzynarodowymi i ocenione przez wyspecjalizowane organy międzynarodowe, a płatności w ramach wszystkich programów wsparcia budżetowego pozostaną wstrzymane do momentu, w którym dokonają się istotne postępy w zakresie standardów demokratycznych, w tym zostaną przeprowadzone zgodnie z rezolucją Parlamentu Europejskiego z dnia 5 lipca 2018 r. reformy wymiaru sprawiedliwości i postępowania sądowe przeciwko osobom odpowiedzialnym za oszustwa bankowe; wzywa jednocześnie Komisję i ESDZ, by kontynuowały realokację środków, przeznaczając je na wspieranie społeczeństwa obywatelskiego i niezależnych mediów w Mołdawii, jak również na potrzeby sektora prywatnego i władz lokalnych, w tym za pośrednictwem nowych projektów partnerstwa i projektów rozwojowych, najlepiej w sposób skoordynowany ze wsparciem udzielanym przez inne państwa członkowskie UE, a także by koordynowały działania z innymi organizacjami, takimi jak MFW, aby zagwarantować większą spójność warunków pomocy finansowej; oczekuje z uwagą wyników przeglądu ordynacji wyborczej przez komisję prawną ds. mianowania i immunitetów w parlamencie mołdawskim; wzywa Komisję Europejską do opracowania mechanizmu monitorowania reform, w tym jasnych poziomów odniesienia;

6. przypomina treść art. 2 i 455 układu o stowarzyszeniu, zgodnie z którymi poszanowanie zasad demokratycznych stanowi zasadniczy element układu, który – jeśli zostanie naruszony – może również prowadzić do zawieszenia praw wynikających z tego układu; przypomina, że konieczne są większe wysiłki na rzecz dalszego spełniania kryteriów dotyczących zwalczania korupcji i przeciwdziałania praniu pieniędzy; domaga się, by wszelkie przyszłe umowy były również uzależnione od reformy wymiaru sprawiedliwości oraz od przeprowadzenia szczegółowego dochodzenia i ścigania sądowego osób odpowiedzialnych za oszustwa na kwotę 1 mld USD; przypomina również o poziomach odniesienia dotyczących zwalczania korupcji i prania pieniędzy w związku z polityką liberalizacji wizowej;

Istniejące instytucjonalne ramy wdrażania układu

7. przyjmuje z zadowoleniem przyjęcie wielu ustaw zgodnych ze zobowiązaniami Mołdawii stanowiącymi element układu o stowarzyszeniu; podkreśla jednak, że ważne jest szybkie i pełne wdrożenie tych ustaw w celu osiągnięcia ostatecznego celu układu o stowarzyszeniu, jakim jest odczuwalna i trwała poprawa warunków życia zwykłych obywateli Mołdawii;

8. apeluje o większe zaangażowanie parlamentu, premiera oraz ministra spraw zagranicznych i integracji europejskiej Mołdawii w sprawowanie nadzoru politycznego na wysokim szczeblu i kontroli nad wdrażaniem układu o stowarzyszeniu, szczególnie poprzez ciągle usprawnianie właściwych struktur parlamentarnych i rządowych oraz wzmacnianie ich zdolności administracyjnych, a także poprzez koordynację i synchronizację planów właściwych ministerstw oraz ich pełne i skuteczne wdrożenie;

9. przyjmuje z zadowoleniem ustanowienie międzyparlamentarnej zgromadzenia Gruzji, Mołdawii i Ukrainy i jego pierwsze posiedzenie, które odbyło się w dniach 8–9 czerwca 2018 r. w Kijowie; zachęca także to zgromadzenie do sprawowania kontroli nad wdrażaniem układów o stowarzyszeniu;

10. wzywa władze mołdawskie do wzmocnienia wysiłków na rzecz wdrożenia układu o stowarzyszeniu i uporządkowanie związanych z tym działań – w szczególności za pośrednictwem krajowego planu działania na rzecz wdrożenia układu o stowarzyszeniu (NAPIAA) – według sektorów i wyników do osiągnięcia, a nie według artykułów układu o stowarzyszeniu, tj. by dedykowane jednostki eksperckie szczegółowo uszeregowywały środki według priorytetu i określiły kolejność ich realizacji na podstawie oceny skutków;

11. apeluje do ESDZ i do Komisji o ustanowienie, pod warunkiem dokonania postępów w przestrzeganiu standardów demokratycznych, dedykowanej unijnej grupy wsparcia dla Mołdawii, w celu intensywniejszego przekazywania wiedzy eksperckiej, szczególnie w zakresie dostosowywania ustawodawstwa mołdawskiego do prawodawstwa UE, oraz w celu koordynowania udzielanej Mołdawii pomocy finansowej służącej wdrożeniu układu o stowarzyszeniu, gdy zostaną spełnione stosowne warunki;

Środa, 14 listopada 2018 r.

12. apeluje do ESDZ i do Komisji o wsparcie wewnętrznych zdolności, by intensywniej monitorować wdrażanie układu o stowarzyszeniu, szczególnie dzięki znacznemu zwiększeniu liczebności zatrudnionego w tym celu personelu, oraz o przejście ku jakościowej ocenie postępów, szczególnie dzięki wprowadzeniu screeningów służących ocenie faktycznie osiągniętego w danym momencie poziomu zgodności z dorobkiem prawnym UE wymaganej w ramach układu o stowarzyszeniu;

13. przyjmuje z zadowoleniem wzmocniony dialog na szczeblu ministerialnym z Mołdawią oraz z innymi partnerami stowarzyszonymi na temat reform związanych ze stowarzyszeniem w dziedzinie handlu oraz popiera, pod warunkiem dokonania postępów w przestrzeganiu standardów demokratycznych, zainicjowanie takich dialogów w innych obszarach objętych układem o stowarzyszeniu, w tym dotyczących kwestii politycznych, sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa oraz współpracy sektorowej;

14. przypomina o opinii Komisji Weneckiej dotyczącej reformy ordynacji wyborczej w Mołdawii, zgodnie z którą zabrakło konsensusu (ze strony innych partii niż demokraci i socjaliści) w sprawie przejścia na mieszany system wyborczy w wyborach parlamentarnych i zmiana ta może doprowadzić do tego, że osoby reprezentujące interesy biznesowe będą w niewłaściwy sposób wpływać na kandydatów, oraz podziela tę opinię; powtarza zatem swój apel do władz mołdawskich o udoskonalenie systemu wyborczego, by zagwarantować, że przyszłe wybory będą odzwierciedlały wolę obywateli mołdawskich, a nie wąskich grup; apeluje również do władz mołdawskich, aby w pełni wdrożyły zalecenia ODIHR, szczególnie te dotyczące finansowania partii politycznych oraz wolności i pluralizmu mediów; ponownie potwierdza gotowość Parlamentu do obserwacji najbliższych wyborów parlamentarnych;

Dialog i reformy polityczne, współpraca w dziedzinie wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (WPZiB)

15. wyraża zaniepokojenie wprowadzonymi w ostatniej chwili zmianami w przyjętym w lipcu 2018 r. kodeksie medialnych usług audiowizualnych, które nie zostały poddane konsultacji ze społeczeństwem obywatelskim; wzywa mołdawskie władze do pełnego wdrożenia kodeksu zgodnie z europejskimi standardami wolności i pluralizmu mediów, jak zalecają Komisja Europejska i Komisja Wenecka; podkreśla, jak ważne w tym procesie są autentyczne konsultacje ze społeczeństwem obywatelskim i niezależnymi mediami oraz przyjęcie nowej ustawy o reklamie; podkreśla, że należy unikać wszelkich prób naruszenia pluralizmu mediów, szczególnie takich, które będą jeszcze bardziej zachęcały do kartelizacji rynku mediów i powiązanego rynku reklamy; apeluje do władz mołdawskich, by przyjęły nową ustawę o reklamie po przeprowadzeniu prawdziwych konsultacji ze społeczeństwem obywatelskim; z niepokojem zauważa, że obecnie media są w znacznym stopniu zmonopolizowane i podlegają grupom politycznym i biznesowym istniejącym w tym kraju; apeluje o przejrzystość własności mediów oraz o ukierunkowane wsparcie dla niezależnych mediów, a zwłaszcza dla lokalnych oddziałów, w myśl zawartych w kodeksie wymogów dotyczących obowiązkowych treści lokalnych; podkreśla, jak ważne jest zagwarantowanie prawdziwej niezależności organu regulacji mediów;

16. przyjmuje z zadowoleniem wysiłki podejmowane na rzecz reformy administracji publicznej i finansów publicznych oraz zachęca do dalszych kroków w celu zwiększenia ich przejrzystości;

17. z zadowoleniem przyjmuje dobrą współpracę w kwestiach związanych z WPZiB, a szczególnie większy wskaźnik zgodności z deklaracjami WPZiB oraz udział w misjach i operacjach w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO), a także współpracę Mołdawii z NATO; odnotowuje postępy w przyjmowaniu nowej narodowej strategii obronności i planu działania na lata 2017–2021 w następstwie wycofania przez prezydenta Mołdawii strategii bezpieczeństwa narodowego; z zadowoleniem przyjmuje wejście w życie umowy między UE a Mołdawią w sprawie wymiany informacji niejawnych;

18. chwali władze mołdawskie za stopniową poprawę stosunków z Tyraspołem, w szczególności dzięki zastosowaniu środków budowy zaufania obejmujących otwarcie mostu między Gura Bicului a Bicioem oraz podpisanie sześciu protokołów dodatkowych, w trosce o poprawę jakości życia obywateli po obu stronach Dniestru; potwierdza, że UE zdecydowanie opowiada się za suwerennością i integralnością terytorialną Mołdawii oraz popiera Mołdawię w tych dążeniach, a także jest mocno zaangażowana w wysiłki na rzecz pokojowego rozwiązania kwestii Naddniestrza i również je popiera; bezwarunkowo popiera działania OBWE, UE i innych zainteresowanych stron oraz zachęca władze do współpracy, w szczególności z MŚP z regionu Naddniestrza, do dalszego wykorzystywania tego zaangażowania, do podejmowania dodatkowych wysiłków na rzecz promowania praw człowieka i przestrzegania wszystkich decyzji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; wzywa władze Mołdawii do podjęcia dodatkowych wysiłków na rzecz wdrożenia zmienionej ustawy o specjalnym statusie prawnym Gagauzji;

Środa, 14 listopada 2018 r.

Praworządność i dobre rządy

19. apeluje, by władze zapewniły niezawisłość, bezstronność i skuteczność wymiaru sprawiedliwości oraz wyspecjalizowanych instytucji antykorupcyjnych, w tym Najwyższej Rady Prokuratorów, Krajowego Ośrodka Antykorupcyjnego i Prokuratury Antykorupcyjnej, Krajowej Agencji ds. Etyki i Agencji Odzyskiwania Dochodów z Przestępstw, zwłaszcza poprzez przydzielanie odpowiednich zasobów w celu zagwarantowania przejrzystych procedur wyboru z udziałem niezależnych ekspertów-rekruterów oraz poprzez przyjęcie poprawek do konstytucji zgodnych z zaleceniami Komisji Weneckiej, mających w szczególności na celu usunięcie przepisu, zgodnie z którym sędziowie są mianowani po raz pierwszy na pięć lat, zmianę składu i wzmocnienie roli Najwyższej Rady Sądownictwa, a także wyłączenie z zakresu kompetencji mołdawskiego parlamentu mianowania sędziów Sądu Najwyższego; pozostaje głęboko zaniepokojony wybiórczymi praktykami mołdawskiego wymiaru sprawiedliwości i zwraca uwagę, że zgodnie z najnowszymi raportami Transparency International sądownictwo zмага się z ograniczoną niezależnością od władzy wykonawczej i jest wykorzystywane jako narzędzie walki z przeciwnikami politycznymi i interesami biznesowymi; podkreśla, jak ważne jest solidne dokumentowanie dochodzeń w sprawach dotyczących korupcji, w tym w sprawach na wysokim szczeblu;

20. przyjmuje z zadowoleniem przyjęte w lipcu 2018 r. poprawki ustawodawcze mające na celu wzmocnienie systemu selekcji i awansu sędziów w oparciu o kryteria merytoryczne oraz ich rozliczalności;

21. ponawia swoje apele – na podstawie ustaleń i zaleceń z pierwszego i drugiego raportu firmy Kroll, które powinny zostać w całości opublikowane – o szybkie i przejrzyste osądzenie wszystkich osób odpowiedzialnych za oszustwa bankowe na kwotę 1 mld USD ujawnione w 2014 r., a także do odzyskania skradzionego mienia; przyjmuje do wiadomości strategię odzyskiwania mienia przyjętą przez władze mołdawskie, lecz z zaniepokojeniem zauważa, że dochodzenie w tej sprawie zostało przeprowadzone dość nieskutecznie; podkreśla, że sądy muszą przestać pomijać solidne dowody i szybko rozpatrzyć na otwartych posiedzeniach sprawy zawisłe lub te, w których prowadzone są śledztwa, a szczególnie sprawę Ilana Shora; podkreśla, że polityczny wybór polegający na ratowaniu banków ze środków publicznych dodatkowo pogłębił poważną utratę zaufania do mołdawskiego świata polityki; wzywa Radę do rozważenia sankcji wymierzonych w konkretne osoby, a odpowiednie państwa członkowskie UE do udzielenia wsparcia w prowadzeniu dochodzenia;

22. wyraża zaniepokojenie wzrostem ryzyka prania pieniędzy po przyjęciu w lipcu 2018 r. tzw. pakietu reform fiskalnych obejmującego system abolicji podatkowej, który może legalizować nielegalnie nabyte mienie; apeluje o zmianę przepisów w ramach tego pakietu, by wyeliminować luki prawne, a zanim to nastąpi, zobowiązuje się do dalszej bardzo uważnej obserwacji wdrażania tego pakietu we współpracy z Komisją, ESDZ i innymi organizacjami międzynarodowymi;

23. podkreśla konieczność zajęcia się innymi rodzajami przestępczości zorganizowanej, w tym przemytem broni, handlem ludźmi i praniem pieniędzy na dużą skalę, w szczególności pochodzących z Rosji, oraz zaradzenia im; podkreśla odpowiedzialność sędziów za przestrzeganie zasady praworządności oraz zaznacza, że sędziowie skazani na mocy prawa powinni odbywać zasądzone kary;

24. wzywa do umożliwienia, za przykładem Ukrainy, bezpośredniego dostępu online do elektronicznych oświadczeń majątkowych wysokich rangą polityków i urzędników państwowych;

25. apeluje do władz mołdawskich, aby przestrzegały międzynarodowych zasad i stosowały najlepsze praktyki gwarantujące sprzyjające warunki dla społeczeństwa obywatelskiego; podkreśla kluczową rolę, jaką w monitorowaniu reform oraz w propagowaniu przejrzystości i rozliczalności instytucji publicznych odgrywa społeczeństwo obywatelskie; oczekuje w szczególności, że żadne przyszłe ustawodawstwo nie ograniczy krajowego ani zagranicznego finansowania mołdawskich organizacji pozarządowych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego ani nie zwiększy bezpodstawnie spoczywających na nich obowiązków administracyjnych i sprawozdawczych; ubolewa, że w wielu przypadkach udział obywateli jest ograniczany, jak to na przykład miało miejsce w marcu 2018 r., gdy Centralna Komisja Wyborcza odrzuciła wniosek o zorganizowanie referendum w sprawie zmian w systemie wyborczym;

Środa, 14 listopada 2018 r.

Poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności

26. wyraża zaniepokojenie oznakami dalszego kurczenia się przestrzeni działania dla społeczeństwa obywatelskiego tego kraju i wzywa władze do natychmiastowego wstrzymania nieuzasadnionych lub nieproporcjonalnych postępowań karnych, spośród których niektóre zostały wszczęte na podstawie sfabrykowanych oskarżeń, oraz zaprzestania wybiórczego wymierzania sprawiedliwości przeciwnikom politycznym, ich prawnikom lub ich rodzinom; krytykuje fakt, że monitorowanie procesów przez państwa członkowskie UE lub delegatury ESDZ jest coraz częściej niemożliwe z powodu prowadzenia rozpraw przy drzwiach zamkniętych; wyraża szczególny niepokój w związku z postępowaniami wobec obrońców praw człowieka, niezależnych sędziów takich jak Domnica Manole i Gheorghe Bălan, dziennikarzy i osób krytykujących rząd lub przewodniczącego Demokratycznej Partii Mołdawii Vladimira Plahotniuka; wzywa władze do zagwarantowania prawa do rzetelnego procesu sądowego i poszanowania praw człowieka w aresztach; podkreśla, że należy przeprowadzać skuteczne śledztwa dotyczące zarzutów stosowania tortur w aresztach i ośrodkach psychiatrycznych; wzywa władze do zagwarantowania wolności zgromadzeń i wyrażania opinii, a w szczególności swobody organizowania pokojowych demonstracji, oraz do ścisłego przestrzegania tego prawa podstawowego zgodnie ze standardami międzynarodowymi;

27. z zadowoleniem przyjmuje przyjęcie w 2017 r. nowej krajowej strategii na rzecz równości płci i wzywa władze do zapewnienia jej pełnego wdrożenia;

28. wzywa władze do znacznego wzmoczenia wysiłków na rzecz poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności, zwłaszcza w odniesieniu do słabszych grup społecznych, poprzez zwalczanie mowy nienawiści, przemocy, wykluczenia społecznego i dyskryminacji – zachowań wciąż bardzo niepokojących – wobec osób LGBTIQI, osób niepełnosprawnych oraz mniejszości, takich jak ludność romska, a także mowy nienawiści i dyskryminacji ze względu na płeć lub przynależność polityczną;

29. kategorycznie potępia niedawną ekstradycję / niedawne uprowadzenie obywateli tureckich do Turcji ze względu na ich domniemane powiązania z ruchem Gülena, co stanowi naruszenie praworządności i podstawowych praw człowieka; apeluje do władz mołdawskich o dopilnowanie, by wszelkie wnioski o ekstradycję otrzymywane z państw trzecich były rozpatrywane w przejrzysty sposób w ramach procedur sądowych w pełni zgodnych z zasadami i normami europejskimi;

Handel i współpraca gospodarcza

30. z zadowoleniem przyjmuje znaczny wzrost przywozu mołdawskiego do UE w wyniku wejścia w życie pogłębionej i kompleksowej umowy o wolnym handlu oraz fakt, że UE jest największym inwestorem w Mołdawii, lecz ubolewa nad tym, że nie prowadzi to do poprawy sytuacji społecznej i gospodarczej obywateli; ostrzega, że brak postępów w podnoszeniu poziomu życia ludności zagraża pozytywnemu postrzeganiu przez obywateli proeuropejskiego ukierunkowania kraju;

31. przypomina, że niezależne sądownictwo i walka z korupcją, a także zmniejszenie obciążenia administracyjnego i biurokratycznego mają duże znaczenie dla poprawy klimatu inwestycyjnego i biznesowego;

32. zachęca do dalszych postępów w zakresie norm sanitarnych i fitosanitarnych oraz ochrony oznaczeń geograficznych;

33. wzywa do faktycznego przestrzegania klauzul dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju oraz międzynarodowych zobowiązań, w szczególności do prawidłowego wdrożenia podstawowych konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy.

34. uważa, że zbliżenie przepisów do dorobku prawnego UE stanowi kluczowy aspekt pogłębionej i kompleksowej umowy o wolnym handlu, ponieważ faktyczny dostęp do unijnego rynku oraz reformy w znacznym stopniu zależą od odpowiedniego wdrożenia i egzekwowania stosownych przepisów; jest świadomy, że stanowi to poważne wyzwanie dla rządu, instytucji i administracji publicznej w Mołdawii, wobec czego zachęca Komisję do udzielenia odpowiedniego wsparcia technicznego i finansowego;

Środa, 14 listopada 2018 r.

Energetyka i inne obszary współpracy

35. z zadowoleniem przyjmuje promulgację w 2017 r. ustawy o prawie energetycznym jako kolejny krok w kierunku transpozycji trzeciego pakietu energetycznego i zachęca do podjęcia konkretnych kroków, aby zapewnić niezależność agencji regulacji energetyki ANRE; docenia wysiłki Mołdawii na rzecz promowania odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej oraz uważa za kluczowe wzmocnienie agroekologicznych metod uprawy roli w ramach zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich;

36. wzywa do bardziej zdecydowanych działań w dziedzinie ochrony środowiska, co w szczególności dotyczy gospodarowania wodą z Dniestru, gospodarowania odpadami i zmiany klimatu, zwłaszcza pod względem wdrażania i koordynacji ustawodawstwa;

Postanowienia instytucjonalne

37. apeluje do UE, państw członkowskich i Mołdawii, by wzmogły wysiłki podejmowane w celu informowania o wdrażaniu układu o stowarzyszeniu i o spodziewanych korzyściach z odnośnych reform i ze ściślejszej integracji z Unią Europejską dla obywateli Mołdawii; podkreśla, że ze stosowaną przez Rosję dezinformacją należy walczyć za pomocą opartych na faktach i dostępnych wartościowych informacji w głównych językach używanych w Mołdawii;

38. ponawia postanowienie, by wzmocnić monitorowanie wdrażania umów międzynarodowych z partnerami wschodnimi UE; ponownie wzywa Komisję i ESDZ do przekazywania Parlamentowi i Radzie częstszych i regularnych pisemnych sprawozdań z realizacji tych umów;

39. uważa, że angażowanie władz Mołdawii od samego momentu opracowywania odpowiednich przepisów ma sens, ponieważ sprawia, iż proces ten jest bardziej pluralistyczny, a koszty transformacji dla Mołdawii są niższe, w związku z czym wzywa Komisję do pełnego wykorzystywania możliwości przeprowadzania procesu konsultacji *ex ante*;

40. zauważa, że ocena wdrażania DCFTA jest mocno skoncentrowana na przepływach handlowych i na barierach handlowych; wzywa Komisję do odpowiedniego monitorowania i oceny wdrażania pogłębionej i kompleksowej umowy o wolnym handlu, do zwrócenia szczególnej uwagi na transpozycję i wdrożenie dorobku prawnego Unii oraz na jej skutki dla społeczeństwa mołdawskiego, a także do zdawania publicznych i wszechstronnych sprawozdań rocznych, w tym dotyczących technicznego i finansowego wsparcia udzielanego przez UE;

41. wzywa ESDZ i Komisję do publikowania wszystkich rocznych sprawozdań z wdrażania układów o stowarzyszeniu w tym samym czasie oraz do jednoczesnego publikowania oceny porównawczej poziomu postępów we wdrażaniu układów o stowarzyszeniu / DCFTA przez poszczególnych partnerów stowarzyszonych opartej na określonych poziomach odniesienia;

42. postanawia sporządzać roczne sprawozdania w sprawie wdrażania układów o stowarzyszeniu;

o

o o

43. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszego zalecenia Radzie, Komisji Europejskiej oraz wiceprzewodniczącej Komisji / wysokiej przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa, a także prezydentowi, rządowi i parlamentowi Republiki Mołdawii.
